

příjemnou syntézu významnějších děl. Zejména ve srovnání s českou produkcí se tato kniha může opírat o kvalitní strukturu i obsah, který zcela jistě dokáže motivovat čtenáře k pročtení celého textu.

Terezie Vávrová

Vít Hloušek, **Konflikt versus konsensus. Konfliktní linie, stranické systémy a politické strany v Rakousku 1860–2006**. Brno: Masarykova univerzita – Mezinárodní politologický ústav, 2008. 273 s. ISBN 978-80-210-4484-5

Studie Víta Hlouška analyzuje vývoj stranického systému, politických stran a stranickosti v Rakousku od jeho počátku v 60. letech 19. století až do roku 2006. Svou prací se autor snaží mimo jiné upozornit na nedostatečné zpracování rakouské tematiky v českém prostředí a přispět tak k prohloubení poznání tohoto jižního souseda České republiky, o kterém se podle něj bohužel často dozvídáme jen v souvislosti s kontroverzními tématy, např. s hraničními blokádami kvůli provozu Temelínu. Práce se tak stala velmi cenným doplněním našeho obrazu o moderním Rakousku, který se doposud skládal hlavně z několika málo překladů zahraniční literatury. Kniha by mohla upoutat nejen odbornou veřejnost – politology, historiky či germanisty, ale i laiky, jež se zajímají o středoevropskou politiku současnosti a její historické kořeny. Vybrané téma ostatně odpovídá dlouhodobému vědeckému zájmu Víta Hlouška, který působí v Mezinárodním politologickém ústavu a na Fakultě sociálních věd Masarykovy univerzity v Brně, o komparativní politologii a soudobé dějiny středoevropských zemí.

Ačkoli by bylo možné domnívat se, že hlavním tématem této práce jsou dějiny rakouského stranictví nebo že se jedná o studii vzorců chování rakouské společnosti, není *Konflikt versus konsensus* ani prací historickou, ani sociologickou, nýbrž v jádru politologickou a interdisciplinární exkurzy do obou jmenovaných společenských věd mají především pomoci téma ukotvit do společenského a dějinného kontextu. O politologickém charakteru nejlépe svědčí samotná metodologie práce. Hlavními přístupy jsou totiž analýza formátů a typů stranických systémů podle italského politologa Giuseppe Sartoriho, dále aplikace teorií Nora Steina Rokkana o konfliktních liniích (*cleavage theory*), konceptuální mapě Evropy a o překonávání tzv. čtyř prahů demokracie.

Na základě Rokkanových konceptů Hloušek vyzdvihuje čtyři klíčové okamžiky historického vývoje Rakouska – revoluci let 1848 a 1849 jako počátek středoevropské cesty k demokracii, rozpad rakousko-uherské monarchie roku 1918, který se stal okamžikem dovršení státotvorného procesu německých Rakušanů, ale zároveň počátkem problémů první republiky vzhledem k nedokončení národotvorného procesu, léta 1945 až 1955, kdy byla Rakousku jako jedinému středoevropskému státu umožněna konsolidace a rozvoj demokracie západního typu a konečně rok 1989 s novými výzvami po rozpadu tzv. východního bloku. Pomocí Rokkanovy teorie konfliktních linií autor vysvětluje rozdělení rakouské společnosti na segmenty reprezentované politickými stranami. Na změnách konfliktních linií

pak ilustruje proměny rakouského stranického systému v posledních sto padesáti letech. Zvláštní pozornost věnuje analýze nového, méně přehledného a individualizovaného „postrokkanovského“ světa, který se v případě Rakouska začíná rozvíjet po roce 1986, a také možnosti vzniku nové „evropské“ konfliktní linie, která je však doposud spíše badatelskou perspektivou.

Výše zmíněnému politologickému charakteru práce odpovídá také poměrně malý prostor věnovaný analýze primárních pramenů. Autor v textu vychází hlavně z právních norem, paměti, denního tisku, průzkumů veřejného mínění a internetových zdrojů. Naproti tomu je práce podepřena velkým množstvím sekundární literatury, ať už se jedná o tematické monografie, články z časopisů, knih a sborníků či working papers z konferencí, což zcela odpovídá charakteru odborné politologické práce. Většina literatury je zahraniční provenience, původně publikované v německém či anglickém jazyce, popř. v českém překladu.

Studie je rozdělena do devíti kapitol, z nichž je většina dále členěna. Cílem první z nich je nastínit, proč autor považuje za nutné zabývat se právě politickými stranami Rakouska a jaké teoretické koncepty považuje pro svou práci za nosné. Vlastnímu zpracování problematiky rakouského stranického systému dále předchází obsáhlá kapitola metodologická, krátký exkurs do procesu evoluce rakouského státu, samotného pojmu „Rakousko“ a národní identity Rakušanů, čtvrtá kapitola pak uvádí čtenáře do vývoje rakouského politického systému od absolutismu přes autoritarismus k demokracii, od zlomového roku 1848 až do současnosti.

Další kapitoly jsou již věnovány vlastnímu tématu rakouských politických stran a řazení kapitol je čistě chronologické: od vývoje stranictví v předlitavském kontextu a přerodu stran honoračních ve strany masové, přes polarizovaný pluralismus první rakouské republiky, vládu jedné strany (ať už Vlastenecké fronty, nebo NSDAP), období znovuzrození státní suverenity po roce 1955, politického konsensu v době vlády velké koalice a postupné modernizace masových stran v *catch-all parties*, až po nástup „postrokkanovské“ dynamizace v roce 1986 se stranami kartelu a nově vznikajícími stranami postmaterialistickými. Struktura těchto kapitol je vystavěna podle jednotného schématu – stručné uvedení do historického kontextu, popis fungování stranického systému v dané době, představení dominantních aktérů politického života a zkoumání konfliktních linií v dané epoše. Analýza současné podoby rakouského stranického systému se všemi jeho novými výzvami vede v poslední deváté kapitole k závěrečné úvaze ohledně kontinuity a změny rakouského stranictví.

Mimo vlastní text lze za jedno z velkých pozitiv této knihy označit také rozsáhlý seznam použité literatury vhodný pro zájemce o další studium. Stejně tak propracovaný poznámkový aparát, pro orientaci v knize užitečný jmenný rejstřík, řada přehledných schémat a tabulek, jakož i jejich – ne zcela běžný – seznam, jednoznačně přispívají k vysoké kvalitě této publikace. Hlouškova kniha je tak nejen vzhledem k již výše zmiňované absenci rakouské tematiky v české odborné literatuře, ale především svým celkovým zpracováním zásadním přínosem ke studiu novodobých rakouských dějin, zejména s ohledem na vývoj politického a stranického systému.

Jaromír Mrhal